

HỌP MẶT TẤT NIÊN

LIÊN HIỆP THƯ VIỆN CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHU VỰC PHÍA NAM

Trong không khí nhộn nhịp của những ngày cuối năm, Liên hiệp thư viện các trường đại học khu vực phía Nam đã tổ chức họp mặt tất niên vào ngày 18 tháng 1 năm 2003 tại Thư viện trường Đại học Khoa học Tự nhiên, Đại học Quốc gia TP. Hồ Chí Minh. Thay mặt ban chấp hành liên hiệp, ông Nguyễn Minh Hiệp – Chủ tịch liên hiệp phát biểu khai mạc buổi họp mặt và chúc tết quý vị đại biểu cùng các đồng nghiệp từ các trường thành viên FESAL về tham dự.

Chương trình họp mặt tất niên bao gồm hai nội dung là tọa đàm “Xây dựng thư viện điện tử” và liên hoan tất niên. Đặc biệt, trong phần tọa đàm “Xây dựng thư viện điện tử”, có sự hiện diện của tiến sĩ David Magier – chuyên gia Thư viện Đại học Columbia, New York, Hoa Kỳ. Qua phần trình bày của mình, tiến sĩ đã khái quát những bước cơ bản trong một tiến trình xây dựng một thư viện điện tử, chia sẻ những kinh nghiệm mà ông và đồng nghiệp đã có được tại Thư viện Đại học Columbia.

• **Hoạch định chiến lược phát triển**

Một thư viện muốn phát triển thì người lãnh đạo thư viện phải hoạch định cho thư viện một chiến lược, đã nói đến chiến lược thì phải có tính lâu dài, do đó đòi hỏi người lãnh đạo thư viện phải biết nhìn xa trông rộng để có thể định hướng, dự đoán được những thay đổi trong tương lai, như thế thư viện mới sử dụng có hiệu quả nguồn ngân sách mà thư viện được đầu tư.

• **Cân đối để phát triển thư viện điện tử**

Vấn đề cốt lõi ở đây là chúng ta nên cân đối như thế nào trong việc xây dựng và phát triển thư viện điện tử trong bối cảnh mà cán bộ thư viện đang chịu nhiều áp lực từ phía người sử dụng. Độc giả đến thư viện, nhất là

sinh viên của các trường đại học đều là những người quen thuộc hoặc am hiểu về Internet và tài liệu điện tử, họ luôn mang theo mong muốn là thư viện phải đáp ứng ngay lập tức mọi thông tin mà họ yêu cầu. Có nghĩa là việc phục vụ của thư viện phải mang lại một giá trị “gia tăng” nào đó bằng các nguồn thông tin năng động của mình? Tuy nhiên, không phải tất cả các yêu cầu của độc giả đều phải được thỏa mãn vì đôi khi những đòi hỏi của họ lại phi thực tế. Cán bộ thư viện cố gắng cân bằng giữa yêu cầu sử dụng và khả năng đáp ứng, làm cho độc giả hiểu và chấp nhận rằng

nguồn tài liệu in vẫn còn vai trò cơ bản trong việc cung cấp thông tin.

Thư viện phải bổ sung tài liệu điện tử vào bộ sưu tập của mình nhưng ngân sách có thể không tăng, cũng có nghĩa là khi mua tài liệu điện tử, chúng ta sẽ lạm chi vào ngân sách dùng bổ sung tài liệu in. Do đó, làm thế nào để cân bằng ngân sách cho cả hai loại hình tài liệu in và điện tử là một thách thức đối với người làm công tác thư viện.

• **Đánh giá thông tin**

Cán bộ thư viện phải đánh giá được những thông tin mà mình sẽ bổ sung vào sưu tập, có thể căn cứ vào các tiêu chí :

- Đối tượng sử dụng thông tin là ai?
- Thông tin sẽ được sử dụng như thế nào?
- Thông tin nào sẽ được sử dụng?

Thư viện không nên tùy tiện mua bất cứ một tài liệu điện tử nào mà không thông qua việc đánh giá mức độ sử dụng tài liệu đó dưới dạng bản in, vì vậy cần cân nhắc trước khi quyết định phát triển nguồn tài liệu điện tử.

• **Hiểu biết về công nghệ**

Hiện nay, khi mua tài liệu điện tử, cán bộ thư viện thường đứng trước sự chọn lựa là mua dưới dạng cơ sở dữ liệu CD-ROM (CD-ROM databases) hay cơ sở dữ liệu trực tuyến (Online databases). Vì thế chúng ta cũng nên tìm hiểu qua về tính năng của hai dạng trên

- Cơ sở dữ liệu CD-ROM, thông thường tuổi thọ tối đa của một CD-ROM trong điều kiện môi trường lý tưởng chỉ khoảng 10 – 15 năm, và 5 năm ở điều kiện bình thường. Nếu hình thức vật lý của CD-ROM bị hư hỏng thì thông tin cũng mất theo. Hơn nữa, những định dạng cho thông tin trong các đĩa CD-ROM lại bị giới hạn bởi công nghệ

được sử dụng tại thời điểm sản xuất của nó, nhưng công nghệ thì không ngừng phát triển cho nên sau một thời gian ngắn có thể những máy tính sẽ không còn đọc được thông tin trên các đĩa trước đó.

- Cơ sở dữ liệu trực tuyến, thư viện chỉ mua quyền sử dụng và truy cập vào máy chủ của cơ quan xuất bản hoặc các công ty phát hành. Thông tin và các công nghệ mới được cập nhật thường xuyên.

Sự chọn lựa ở đây là chúng ta chọn lựa phiên bản điện tử nào có thể sử dụng được cho hiện tại và tương lai.

• **Sử dụng nguồn nhân lực**

Con người luôn giữ vai trò chủ đạo trong mọi sự phát triển, cán bộ thư viện cũng có vai trò quyết định trong phát triển thư viện điện tử. Trong những bước đi cơ bản của thư viện là việc số hoá các biểu ghi thư tịch, số hóa một phần tài liệu nội bộ và sưu tầm tài liệu từ các nguồn khác luôn đòi hỏi phải tập trung nhiều nhân lực. Tuy nhiên cần hiểu rằng tài liệu điện tử không hoàn toàn thay thế cho tài liệu in mà chỉ là nguồn tài liệu bổ sung, hỗ trợ. Do đó, chúng ta nhất thiết phải cân đối nguồn nhân lực trong mỗi thư viện trong việc phục vụ tài liệu in hay tài liệu điện tử theo một mục đích chung là phục vụ thông tin cho cả một cộng đồng rộng lớn.

Có thể nói xây dựng thư viện điện tử đang là vấn đề “Thời thượng” trong ngành thư viện nước ta hiện nay, báo chí cũng mất không ít giấy mực cho cụm từ “Thư viện điện tử”, nhưng không phải ai cũng hiểu rằng muốn xây dựng, phát triển và quản lý thư viện điện tử chúng ta phải có những cán

bộ thư viện được đào tạo bằng các chương trình và công nghệ hiện đại. Với mong muốn đóng góp cho sự phát triển của ngành thư viện Việt Nam, Thư viện Cao học Trường Đại học Khoa học Tự nhiên và Trung tâm phát triển công nghệ thông tin của Đại học Quốc

gia TP.HCM đang xây dựng và xúc tiến chương trình đào tạo từ xa văn bằng Cử nhân công nghệ thông tin chuyên ngành thư viện điện tử. Ông Tôn Thất Hòa An

đã trình bày khái quát về cách dạy và học theo phương pháp mới là học qua mạng máy tính, nhằm giúp sinh viên vừa tham gia học tập nâng cao trình độ lại vừa có đủ thời gian hoàn thành tốt công tác của mình tại đơn vị. Bên cạnh đó, hướng học tập này cũng mở ra một hướng đi cho những ai đang công tác trong ngành thư viện có nguyện vọng tiếp tục học tập nghiên cứu sâu hơn như cao học hay nghiên cứu sinh. Bởi một lý do rất giản đơn là thư viện chỉ thật sự phát triển khi nó được nghiên cứu và phát triển trong môi trường công nghệ thông tin, chuyên ngành mới này với mã ngành công nghệ thông tin sẽ tạo điều kiện cho cán bộ thư viện có thể đạt được những học vị thạc sĩ hay tiến sĩ.

Chương trình được tiếp tục với phần thảo luận của đại biểu từ các thư viện thành viên về những kinh nghiệm trong quá trình hiện đại hóa thư viện cùng với kế hoạch hoạt động của liên hiệp trong thời gian tới. TS. Hoàng Lê Minh lưu ý đến vấn đề quyền sở hữu trí tuệ và luật bản quyền trong việc sử dụng tài liệu điện tử; ThS. Nguyễn Minh Hiệp

đề cập đến vấn đề nên sử dụng MARC hay non-MARC và khái quát quá trình phát triển của MARC từ khi ra đời đến nay và khả năng được thay thế bởi một công nghệ mới là XML.

Nhiều đại biểu đã tham gia ý kiến về

hoạt động của liên hiệp trong thời gian tới, đặc biệt nổi bật là vấn đề đào tạo bồi dưỡng nâng cao trình độ và kỹ năng nghiệp vụ cho các bộ thư viện. Sau một năm hoạt động, liên

hiệp cũng đã đạt được những thành công nhất định qua các hình thức như tổ chức hội thảo, phát hành bản tin, tham gia tập huấn... riêng trong khía cạnh tập huấn bồi dưỡng nghiệp vụ, Thư viện Cao học Trường Đại học Khoa học Tự nhiên đóng góp tích cực bằng việc tổ chức hàng loạt các khóa tập huấn cho nhiều cán bộ từ các thư viện thành viên.

Sau khi thảo luận, các đại biểu nhất trí với ban chấp hành liên hiệp về một số vấn đề:

- Quy chế hoạt động của liên hiệp cần được thay đổi để phù hợp với điều kiện sinh hoạt hiện nay. Hơn nữa, không có cơ quan chủ quản thật sự nên liên hiệp cũng không có nguồn kinh phí nào ngoài tiền niêm liễm của các thành viên, mọi hoạt động như hội thảo, phát hành bản tin đều do tài trợ từ các đơn vị khác.
- Liên hiệp sẽ cấp giấy chứng nhận thành viên liên hiệp cho từng thư viện để các thư viện dễ dàng trong

các thủ tục cử cán bộ đi học, đóng tiền niên liễm, tham gia hội thảo,... đối với cơ quan chủ quản.

- Trong phạm vi hoạt động của mình, liên hiệp cần giúp

các cán bộ thư viện hiểu rõ vai trò vị trí của mình trong việc hiện đại hóa thư viện, không quá lệ thuộc vào nhà thầu hoặc các công ty phần mềm. Đặc biệt cán bộ thư viện phải đặt ra yêu cầu cụ thể về các chuẩn trong trao đổi thông tin, nhận thức một cách đầy đủ các chuẩn này và biến thành hành động cụ thể để sớm hội nhập và phát triển. Điều này cũng cần có sự phối hợp đồng bộ trong toàn liên hiệp.

Năm 2003, thành viên liên hiệp sẽ tiếp tục tham gia các khóa tập huấn do Thư viện trường Đại học Khoa học Tự nhiên tổ chức, chẳng hạn như: Tiêu chuẩn Dublin Core, Phân loại thập phân Dewey nâng cao, Dịch vụ

thông tin và tham khảo, Quản lý thư viện điện tử,... với những hình thức như đã thực hiện trong năm 2002.

Tất cả mọi người đều nhất trí rằng: **Tham gia liên hiệp nhằm**

HỢP TÁC – LIÊN THÔNG – CHIA SẺ NGHIỆP VỤ và TÀI NGUYÊN THÔNG TIN. Để thực hiện được điều này các thư viện cần phải hiện đại hóa để hoàn thiện chính mình. Do đó giai đoạn này chúng ta cần **CHIA SẺ VỚI NHAU NGHIỆP VỤ ĐỂ GIÚP NHAU PHÁT TRIỂN TRƯỚC KHI TIẾN HÀNH CHIA SẺ TÀI NGUYÊN THÔNG TIN và PHỤC VỤ.**

Nhân dịp năm mới, toàn thể thành viên cầu chúc cho liên hiệp, cho tất cả cán bộ thư viện gặt hái thêm nhiều thành công trên bước đường hiện đại hóa thư viện.

FESAL

ICADL-2002. Singapore 11-14/12/2002

Hội nghị Quốc tế về Thư viện số Châu Á (ICADL – International Conference on Asian Digital Libraries) được tổ chức hàng năm để trao đổi kết quả nghiên cứu, ý tưởng đổi mới, và trình độ phát triển của khoa học công nghệ trong việc xây dựng và phát triển thư viện số. Năm lần hội nghị được tổ chức tại: HongKong, Đài Loan, Hàn Quốc, Ấn Độ, và Singapore. Đề tài của hội nghị lần này là **"Thư viện số: Con người, Tri thức & Công nghệ"** mang ý nghĩa rằng thành công trong việc xây dựng và phát triển thư viện số nằm trong thành tựu của ba khu vực then chốt:

- Sự phong phú và chuyên sâu của nội dung để đáp ứng nhu cầu của cộng đồng người sử dụng;
- Công nghệ được dùng để thiết lập môi trường tập trung vào người sử dụng thông qua việc tổ chức, tương tác, và cung cấp việc truy cập vào nội dung đó;
- Yếu tố con người trong chính sách quản lý, bồi dưỡng nâng cao nghiệp vụ, và phát huy tầm nhìn để giữ vững nhịp phát triển với nội dung mới, công nghệ mới, và thay đổi nhu cầu người sử dụng.